

Prefață

De ce acest manual? Există deja zeci de lucrări care se străduie să ofere o imagine asupra lingvisticii romanice, încât s-ar crede că, în mod esențial, această disciplină există prin manualele și prin lucrările ei introductive. Cu ocazia unui seminar ținut la Universitatea din Jena, în 1997, marea tradiție a manualelor de lingvistică romanică ne-a determinat să întreprindem o analiză comparativă a vreo cincizeci dintre acestea. Acel curs avea ca obiect istoria disciplinei și nu era nicidecum inspirat de voința de a redacta un nou manual. O astfel de idee nu ne-a venit decît ca urmare a viilor luări de poziție ale studenților, întrucît nici o lucrare nu reflecta de o manieră echilibrată diferitele aspecte ale disciplinei:

- variația – fundamentală în romanistică,
- structurile și istoria internă a diferitelor domenii ale limbii (fonetică, morfologie, sintaxă, lexic),
- istoria externă de-a lungul a două milenii de transformări lingvistice,
- aspectele metodologice, precum filologia sau istoria disciplinei.

Doar marile manuale (*Lexicon der Romanischen Linguistik* [LRL] și *Romanische Sprachgeschichte* [RSG]), avînd tîria mai multor mii de pagini, acopereau toate aceste aspecte. Pe baza analizei manualelor existente, am construit, așadar, un ‘plan ideal’ al elementelor constitutive ale disciplinei și, de-a lungul mai multor ani, am redactat diferitele capitole pe care acest plan le cerea. Am încercat să lăsăm deoparte preferințele personale, precum și temele de cercetare care ne preocupaseră pînă atunci.

Ideea de plecare a fost aceea de a scrie capitolele plecînd doar de la cunoștințele la care apelăm spontan în practica disciplinei, fără a integra, în primul moment, datele altor lucrări, într-un sens, utilizînd propria memorie ca pe un filtru. În schimb, am pus accentul pe coeziunea ansamblului diferitelor capitole, pe relațiile care se stabilesc între diferitele domenii ale limbajului și studiul acestuia, asupra gradului de interes al chestiunilor tratate. Am dorit să propunem o imagine de ansamblu, construită în linii generale, spre a

putea permite studenților să-și reordoneze cunoștințele specifice formării lor într-un cadru general dotat cu coerență.

Redactarea acestui manual s-a dovedit a fi mult mai îndelungată decât am prevăzut: pe parcursul a aproape zece ani am scris diferitele capitole, după prima redacție integrând referințele, exemplele și ajustările extrase din bibliografia secundară. În anumite domenii, cunoștințele noastre s-au dovedit a fi insuficiente și, înainte de a scrie, a trebuit să parcurgem, cu deplină umilință, învățături complementare. Totodată, în ciuda intențiilor noastre prime, în mai multe rânduri, am propus noi interpretări, mai cu seamă în lingvistica variațională, în semiotică, în structurarea generală a domeniilor limbii și a istoriei externe, precum și în interpretarea istoriei disciplinei.

După publicare, am utilizat manualul în învățămîntul universitar, cum am făcut-o și anterior cu versiunile parțiale și preliminare. De asemenea, am dezbătut cu numeroși colegi cu privire la calitățile și la defectele sale și am putut profita de o duzină de referate, adesea minuțioase și mereu bogate în contribuții (*cf.*, în ordine alfabetică, cu indicarea locului de publicare):

- M. Aprile, *Lingua e stile* 43 (2008), p. 154-161;
 M. Barbato, *Medioevo Romanzo* 31 (2007), p. 448-450;
 J.-P. Chambon, *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* 103 (2008), p. 258-265;
 L. Fesenmeier, *Zeitschrift für französische Sprache und Literatur* 119 (2009), p. 287-294;
 H. Goebel, *Vox romanica* 66 (2007), p. 212-219;
 G. Holtus, *Zeitschrift für Romanische Philologie*, 124 (2008), p. 599-602;
 K. Klingebiel, *French Review* 82 (2008), p. 443 și urm.;
 J. Kramer, *Zeitschrift für Romanische Sprachen und ihre Didaktik* 3 (2009), p. 123-133;
 S. Pfänder, *Revue de Linguistique Romane* 71 (2008), p. 213-216;
 F. Rainer, *Romanische Forschungen* 120 (2008), p. 402-404;
 F. Sánchez Miret, *Rivista de Filología Española* 87 (2007), p. 408-412;
 D. Trotter, *Journal of French Studies* 18 (2008), p. 245 și urm.

Numeroasele încurajări din partea studenților noștri de la Strasbourg și de la Zürich, precum și primirea favorabilă din partea colegilor noștri ne-au determinat să întreprindem a doua ediție.

Aceasta corespunde unei rescrieri complete a părții introductive și a primelor două părți, în vreme ce ultimele două părți, mai scurte, nu au suferit decât o revizie în profunzime. Am încercat să armonizăm mai bine diferitele părți, să ne îngrijim mai mult de elementele de detaliu ale structurii argumentative, să integrăm contribuțiile însemnate, recent achiziționate în domeniu, și să facem lucrarea mai accesibilă publicului studentesc.

În ciuda voinței de obiectivare a practicii noastre științifice, lucrarea de față reprezintă, în mod inevitabil, o luare personală de poziție: ea propune o privire particulară asupra disciplinei, organizată conform unei anumite abordări, orientată prin alegeri definite și determinate de convingerile proprii unui individ. Cu toate acestea, utilizarea în învățământ a acestui manual a arătat că el permite studenților motivați să înțeleagă coeziunea generală a disciplinei noastre. Desigur, textul este dens și solicitant pentru o introducere; tocmai datorită acestui fapt, însă, el permite o învățare intensivă, cu păstrarea calităților sale de unic volum, față de manualele în mai multe volume.

Într-un cadru de învățare organizată, așadar, începătorii pot folosi cu profit acest manual. Ca lectură individuală, el se adresează deopotrivă studenților avansați și cercetătorilor disciplinelor conexe, aceluia care ar dori să dobândească cunoașterea marilor direcții de cercetare în lingvistica romanică.

Lucrarea este complementară la manualul lui Carlo Tagliavini, nedepășit în ceea ce privește domeniile – mai restrânse – pe care le tratează, și la cel al lui Pierre Bec, care rămîne de neînlocuit în ceea ce privește prezentarea textelor comentate din diferitele limbi romanice. De altminteri, manualul acesta are și rolul de a îndemna către apelul la marile manuale pe care, de altfel, se întemeiază (LRL, RSG, CambrHist, cf. *infra* 0.4 nr. 1).

Adăugăm cîteva observații relativ la utilizarea manualului de față: mai întii, el prezintă datele concrete (variație, lingvistică internă și externă), iar apoi doar anumite elemente de metodologie a cercetării (am reținut aici, ca fiind exemplare, filologia, înțelegă ca știință a analizei izvoarelor, și istoria și teoria disciplinei). În mod obișnuit, travaliul științific urmează o cale inversă: se pleacă de la un *a priori* teoretic și de la tradițiile disciplinei, pe această bază se analizează izvoarele scrise și orale, făcîndu-se apel la o bibliografie

secundară, pentru ca în final să se ajungă la anumite rezultate în diferitele domenii ale limbii. Inversiunea are în vedere, pur și simplu, rațiuni de inteligibilitate.

Din aceeași perspectivă, la prima apariție a unui termen tehnic, acesta este parafrazat pe scurt sau explicat între paranteze. Aceste glose terminologice nu sînt sistematice, dar, în majoritatea lor, au fost introduse la cererea studenților care au lucrat cu acest manual. Pe de altă parte, facem apel la un număr important de trimiteri interne, întemeiate pe numerele capitolelor și ale subcapitolelor: trei cifre arabe (ex. «1.1.1»), urmate, eventual, de una sau două cifre complementare (ex. «1.1.1 nr. 1.1 » sau «1.1.1 nr. 1»).

La încheierea redactării celei de-a doua ediții, dincolo de toate, rămînem cu numeroase regrete. În cadrul tuturor subcapitolelor am fi vrut să integrăm mai multe exemple, din diferite idiomuri romanice, mai ales din varietăți dialectale sau din limbi mai puțin răspîndite, care, adesea, se arată a fi interesante pentru analiza lingvistică; totodată, am fi vrut să lărgim partea metodologică (*cf. infra* 4.0). Cu toate acestea, sperăm că numeroasele trimiteri bibliografice vor permite studenților să aprofundeze aspectele care îi interesează cu deosebire.

Geneza și redactarea acestui manual sînt inseparabile de formația pe care am primit-o de la dascălii noștri, Max Pfister și regretatul Dieter Hauck, precum și de dezbaterile regulate, bogate și plăcute, avute cu colegii noștri apropiați Jean-Pierre Chambon, Alain Lemaréchal, Wolfgang Raible, Wolfgang Schweickard, Elisabeth Stark, André Thibault și Paul Videsott. La fel de inseparabile sînt și schimburile mereu încurajatoare cu studenții noștri de la Jena, Strasbourg și Zürich.

De asemenea, mulți dintre colegii noștri au intervenit în diferite faze ale redactărilor succesive ale acestui manual, recitindu-l parțial sau global. Este imposibil să mulțumim fiecăruia dintre ei, pe măsura timpului și a efortului intelectual pe care le-au investit. Cităm în special pe Gerhard Ernst și pe Marie-Ange, ale căror lecturi repetate ale primei versiuni au fost foarte intense. Dar mulțumirile noastre cele mai sincere se adresează tuturor colegilor noștri: Georg Bossong, Éva Buchi, Jean-Paul Chauveau, Cyril Dubois, Marc Duval, Dominique Gerner, Paul Gévaudan, Peter Koch, Johannes Kramer, Brenda Laca, Franz Lebsanft, Hansruedi Nüesch, Franco Pierno,

Ruth Radermacher, Franz Rainer, Fernando Sánchez Miret, Tania Paciaroni, Jean-Christophe Pellat, Stefan Schmid și Harald Völker.

Mulțumim, totodată, colaboratorilor noștri de la Zürich, care s-au implicat cu angajament, atât amical, cât și profesional, în întreprinderea celei de-a doua ediții a acestui manual, Laura Endress, Dumitru Chihai și Christian Di Giusto.

Acest manual este dedicat lui Carl, Franz, Johann și Amy Helena, care sînt cea mai mare provocare pedagogică a noastră, dar, totodată, cea mai mare bucurie pe care o împărtășim cu Hélène.